

Mosonmagyaróvár és környéke

Az évszázados gyáregyüttes jelenleg zömében magántulajdonban, de helyi építészeti védelem alatt áll.

MÚZEUMI ESTÉK – DR. KOVÁCS VILMOS EZREDES A MAGYARÓVÁRI GYÁRRÓL BESZÉLT

Hétezer tonna lőpor

Ha a magyar hadiiparról beszélünk a nagy háborúban, akkor ez a település kihagyhatatlan – utalt a magyaróvári lőporgyár első világháborúban játszott kulcsfontosságú szerepére dr. Kovács Vilmos hadtörténész.

MOSONMAGYARÓVÁR MÉSZELY RÉKA

A Múzeumi esték keretében a Cselley-házban dr. Kovács Vilmos ezredes, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnoka a magyar hadiipar a nagy háborúban címmel tartott előadást. Különös figyelmet szentelt az egy évszázada még javában termelő magyaróvári lőporgyárnak.

– Az 1880–90-es években jöttek létre azok a nagy hazai cégek, amelyek később a hadiipar kiszolgálására, a hadsereg ellátására tértek át. Az 1882-ben alapított Weiss Manfred Acél- és Fémművek az első világháború idején az Osztrák–Magyar Monarchia második legnagyobb hadiüzeme volt. Hihetetlen beszállítói háttérrel rendelkezett, hiszen a

Dr. Kovács Vilmos

lőszergyártás bonyolult folyamatához különféle vállalkozásoktól szerezte be az alapanyagot. Itt állították össze a kész lőszert, amelyet mintegy tizenhét országba szállítottak – kezdte az ezredes.

A helytörténeti kutatások szerint 1910-ben az Osztrák–

Magyar Monarchia közös hadügyminisztériuma az akkor még különálló Moson és Magyaróvár között elterülő több mint ötszáz katasztrális holdnyi területet jelölte ki lőporgyár építésére. Dr. Kovács Vilmos azonban rávilágított: a felépítése késett. Katonai körök és a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége is tiltakozott a magyaróvári gyár ellen, amelyet nem magán-, hanem állami beruházként terveztek, és ez akkoriban ritkaság-számba ment.

Eredetileg napi 1600 kilogramm hadilőpor gyártását tűzték ki célul, ám ez 1918-ra elérte egyes források szerint a 12, sőt, a 18 tonna lőport is.

1915-ben nagyszabású üzem-bővítések kezdődtek, amelyek a háború végéig tartottak. Ugyanakkor szinte önálló város jött így létre Magyaróváron belül, amely saját, független infrastruktúrával rendelkezett.

1915 tavaszán kezdték meg a termelést közel 500 munkással. A lőporon kívül a szükséges vegyi anyagok gyártását is be kívánták indítani, ezért több gyáregység épült. Ezek közül például a trotilüzemnek csak az épületei álltak készen, abban gyártani már nem tudtak. A műsalétromüzem teljes befejezéséhez 4–5 hónapnyi munka hiányzott. A gyártást szolgáló üzemeket kézfegyverlőtér, központi raktárak, laboratórium, igazgatósági és irodaépületek egészítették ki. A dolgozóknak lakótelepet, kórházat, üzleteket, munkásszállókat, étkezdét, kaszinót is építettek.

– A lőporgyártás minden lépése veszélyes – mutatott rá a gyártás részletezése mellett a tűzészeti tiszt. Érdekes, hogy a magyaróvári üzemben úgynevezett gyérfüstű lőport állítottak elő, amely valójában sohasem por, alakja valamilyen meghatározott geometriai idom.

A vesztes háború után az ipartelep hadiüzem jellegét a trianoni békeszerződés értelmében meg kellett szüntetni. 1919-ig összesen 7000 tonna lőport készült a gyárban.